

Bruggenbouwers Linköping, Zweden

Door **Ninja van der Honing**
2015

Het 'Bruggenbouwers' project wordt in de Zweedse stad Linköping aangeboden en is één van de succesvolle onderdelen van een groter project in die regio. Dit project is opgezet naar aanleiding van de nationale Zweedse strategie over parental support. De Zweedse overheid heeft besloten om zich te focussen op het promoten van gezondheid en preventie bij kinderen. Een belangrijk aspect hierbij was opvoedingsondersteuning voor ouders: alle Zweedse ouders moeten ondersteuning krijgen bij het opvoeden en opgroeien van hun kinderen. Een goede lokale samenwerking is nodig om ouders hierin te ondersteunen. Naar aanleiding van deze strategie zijn er verschillende projecten gestart in heel Zweden rondom opvoedingsondersteuning. Het project in Linköping heeft als doel om een 'universeel, complementair en langdurig' netwerk te creëren tussen alle betrokken professionals, zodat ouders beter bereikt kunnen worden. Een belangrijke partner in dit netwerk zijn de 'Family Welfare Centres'*. Dit zijn ontmoetingsplaatsen voor ouders en kinderen tot en met vijf jaar oud. In de centra worden verschillende diensten aangeboden, onder andere preschool*, sociale diensten en ook de dienstverlening rond de gezondheid van moeder en kind is daar gevestigd. De centra zijn er voor iedereen, het zijn laagdrempelige ontmoetingsplaatsen waar je naar binnen kunt lopen. Het belangrijkste is het samenkomen, een plek creëren waar kinderen samen met elkaar kunnen spelen en waar ouders met elkaar kunnen praten. Je hoeft dus geen direct probleem te hebben, maar er zijn wel specialisten in de centra te vinden waar je mee kan praten. In Linköping wonen ongeveer 150.000 inwoners en er zijn zeven Family Welfare Centres te vinden.

Het project Bruggenbouwers is opgericht omdat er voornamelijk autochtone Zweedse ouders kwamen naar de centra en vrijwel geen mensen met een andere culturele achtergrond. Toch zijn er in de stad multiculturele wijken waar veel Somaliërs, Arabische mensen en Roma wonen. De onderwijzers van de preschool probeerden deze mensen te motiveren om naar de centra te gaan, maar dat werkte niet. Daarom is er aan een onderwijzer gevraagd, die zelf uit Somalië kwam en wiens moedertaal Somalisch was, of zij voor 10 uur per week bij het Welfare Centre wilde werken om Somalische ouders te bereiken en te motiveren om naar het centrum te komen. Dit is vervolgens gebeurd en plotseling kwamen er veel meer Somaliërs in het Welfare Centre, wat er weer voor zorgde dat er andere immigranten kwamen. De 'bruggenbouwer' was dus de sleutel tot alle immigranten. Dit concept wordt sindsdien blijvend toegepast. In Linköping werken nu drie bruggenbouwers die fungeren als culturele en taalkundige link. Zij zoeken contact met ouders die dezelfde achtergrond hebben als zij, vertellen hen over het Welfare Centre en motiveren hen om er heen te gaan. Vaak is het zo dat de eerste keer dat een ouder het centrum bezoekt zij de bruggenbouwer nog nodig heeft, maar dat ze na een maand of twee zelf naar het centrum komen en zelf met andere ouders praten. Daarnaast kan de bruggenbouwer de ouders helpen bij praktische zaken, zoals informatie verschaffen over verzekeringen of helpen bij het invullen van formulieren.

De bruggenbouwers worden ook ingezet als cursusleiders bij familiecurssussen. In Linköping worden al meer dan 10 jaar lang familiecurssussen aangeboden, maar dit was meestal met Zweedse cursusleiders. Ook bij deze curssussen kwamen nauwelijks immigranten. Nu zijn er ook Somalische, Roma, en Arabische preschool onderwijzers opgeleid tot cursusleiders en worden de curssussen in de moedertaal van de immigranten aangeboden. Dit zorgt ervoor dat er veel immigranten naar de familiecurssussen komen, ze leren daar dingen over de interactie tussen ouders en kinderen en hoe het is om een ouder te zijn in Zweden.

1. Waarom een goede praktijk?

Het project Bruggenbouwers laat zien dat er in de Welfare Centres gewerkt wordt met de empirische cyclus: plan, do, check, act. Er is door de centra op een gegeven moment geconstateerd dat ze Zweedse ouders goed konden bereiken, maar dat er geen mensen naar de centra kwamen met een andere culturele achtergrond. Toen dit is geconstateerd is er vervolgens iets aan gedaan en is het Bruggenbouwers project in het leven geroepen. Hoewel dit project nog niet direct geëvalueerd is, merken de centra nu wel zichtbaar resultaat: er komen meer immigranten naar de centra. Bovendien zijn de ouders enthousiast over het project net zoals alle betrokken professionals. Daarnaast is het project, met minimale aanpassingen, toepasbaar op een andere plek. De bruggenbouwer is de link tussen twee culturen, welke twee culturen dit zijn maakt niet uit. Het gaat erom dat de bruggenbouwer kennis heeft van beide culturen en dat deze een brug kan bouwen tussen professionals en een doelgroep die moeilijk te bereiken is. De duurzaamheid van het project is wankel. Het gaat op dit moment nog om een project en het is nog geen structureel aanbod in de Welfare Centres. Toch zou dit een duurzaam concept kunnen zijn: met een kleine investering, namelijk tien uur per week, bereik je een grote groep ouders. Door deze kwetsbare groep, ouders preventieve opvoedingsondersteuning aan te bieden, zal er op de lange termijn geld bespaard worden in bijvoorbeeld de hulpverlening en het onderwijs.

2. Waarom een goede preventieve en omgevingsgerichte praktijk?

1. Aansluiten bij de leefsituatie, leefstijl, leefomgeving van buurtbewoners om hun eigen kracht te kunnen gebruiken

Ondersteuning en hulp bieden op basis van wat de doelgroep wil of bij hem/haar past

De bruggenbouwers in Linköping zijn ontstaan naar aanleiding van de behoeften die er waren onder de immigranten ouders. Zij kwamen niet naar de Family Welfare Centres, terwijl zij wel ondersteuning en hulp konden gebruiken. Om op deze behoefte in te spelen is er gekeken hoe de doelgroep bereikt kon worden en wat er bij de doelgroep paste. Het inzetten van bruggenbouwers bleek hiervoor een goede oplossing. Zij fungeren als culturele en taalkundige link voor ouders met een andere culturele achtergrond. Voor deze ouders was het lastig om naar de centra te gaan, omdat ze bijvoorbeeld dachten dat het aanbod alleen maar Zweedse ouders was, maar ook omdat ze onvoldoende informatie hadden over wat de centra hen konden bieden. De bruggenbouwers vertellen de ouders nu over de centra en kunnen de eerste keren met hun mee gaan. Zij spreken de moedertaal van de ouders, maar beheersen het Zweeds ook goed. De bruggenbouwer kent bovendien beide culturen en begrijpt de denkwijze van de ouders, waardoor de ouders de bruggenbouwer vertrouwen. De culturele en taalkundige link zorgt ervoor dat de ouders ook echt naar de bruggenbouwer kunnen luisteren en dingen over Zweden leren. Zo mag je bijvoorbeeld in Zweden je kinderen niet slaan, maar in andere landen is dat normaal. Ouders kunnen hier onzeker van worden en kinderen krijgen in deze situatie de macht in handen. Een bruggenbouwer kan de ouders ondersteunen en leren hoe ze met dergelijke situaties om moeten gaan. Vaak hebben ouders ook behoefte aan hulp bij praktische zaken, zoals bij verzekeringen of het aanvragen van documenten bij de overheid. Ook hier biedt de bruggenbouwer ondersteuning. Daarnaast worden de bruggenbouwers ingezet om ouders te motiveren om deel te nemen aan familie cursussen. Er zijn verschillende bruggenbouwers opgeleid tot cursusleiders en hierdoor kunnen cursussen aangeboden worden in de moedertaal van de ouders. Dit heeft ertoe geleid dat het aanbod enorm is toegenomen en beter aansluit bij de behoeften van de doelgroep.

Laagdrempeligheid

Het persoonlijke contact dat de bruggenbouwer met de ouders heeft is in het project erg belangrijk. De bruggenbouwer is aanwezig in de buurt, bijvoorbeeld bij preschools. Op deze manier is de bruggenbouwer een gemakkelijk aanspreekpunt en is er ruimte om een gesprek aan te gaan. De bruggenbouwer kan de ouders vertellen over de Welfare Centres en wat daar allemaal gebeurt. Dit gebeurt op een positieve en laagdrempelige manier, door ouders bijvoorbeeld uit te nodigen voor een naaicursus. Het persoonlijke contact zorgt ervoor dat het vertrouwen van de doelgroep gewonnen wordt, wat erg belangrijk is.

Focus op eigen kracht

De bruggenbouwers ondersteunen de ouders en motiveren hen om naar de Welfare Centres te komen. De eerste keren dat ouders komen hebben ze de bruggenbouwer nog nodig, maar het is uiteindelijk de bedoeling dat de ouders zelfstandig de centra gaan bezoeken. Het project stimuleert dan ook de eigen kracht van de ouders. De bruggenbouwers maken de drempel lager om naar de centra te komen en bieden hier in het begin ondersteuning

bij, maar uiteindelijk doen de ouders het zelf. Na een tijdje hebben de ouders contact met de Zweedse ouders en de professionals die er rondlopen en ontstaat er interactie. Bovendien leren de ouders ook bij de Welfare Centres over hoe het is om in Zweden ouder te zijn en wordt op deze manier de integratie bevorderd. In de familiecurssussen leren ouders samen met een kind dezelfde taal door middel van toneelstukjes. Hierdoor leren de ouders bijvoorbeeld hoe zij kunnen winkelen en worden zij op deze manier gestimuleerd in hun eigen kunnen.

2. Sociale cohesie versterken

Het werk van de bruggenbouwers zorgt er niet alleen voor dat de eigen kracht van de ouders wordt versterkt, maar het zorgt ook voor integratie. Doordat ouders naar de centra komen, komen zij in contact met Zweedse ouders en professionals. Er zijn geen speciale tijden voor Somalische ouders of iets dergelijks, juist het stimuleren van het contact onderling is één van de belangrijke elementen van het project. Hierdoor leren de ouders elkaar kennen en voelen zij zich met elkaar verbonden. De eerste keren dat ouders het centrum bezoeken worden zij hierbij wel geholpen door de bruggenbouwers, maar vaak is het niet eens nodig om het echt te stimuleren. Als de ouders eenmaal naar het centrum zijn gekomen, ontstaan er meestal spontaan gesprekken tussen hen en de Zweedse ouders.

3. Mobiliseren en vergroten sociaal netwerk

Doelgroep enthousiast maken voor activiteiten binnen de buurt

De bruggenbouwers worden in de stad ingezet met als doel ouders te motiveren om naar de Welfare Centres te komen en deel te nemen aan de aangeboden activiteiten ter opvoedingsondersteuning. De manager geeft aan dat ouders op een heel laagdrempelige manier enthousiast worden gemaakt voor deze activiteiten:

“Ze gaan op pad. In een bepaalde wijk gaan de bruggenbouwers bijvoorbeeld naar de preschools op het moment dat de ouders de kinderen brengen. Ze ontmoeten dan de ouders en praten hier over. Dat is de meest effectieve manier. De Somalische mensen en misschien ook veel anderen, hun manier van informatie verkrijgen is door met elkaar te praten. Papieren aan de muur of flyers dat is niet de manier waarop zij informatie overbrengen, ze praten met elkaar in die gemeenschap. Ze horen van elkaar over het centrum en het verspreidt zich in de groep.”

Bij de Welfare Centres wordt verder niet alleen de nadruk gelegd op opvoedingsondersteuning, maar worden ook activiteiten aangeboden die niet zozeer met opvoeding te maken hebben, maar wel aansluiten bij wat ouders willen doen. Dit kan bijvoorbeeld een ‘kleding uitwisseldag’ zijn of iets met theater. Op deze manier is het centrum een plek voor goede, leuke dingen met daarnaast familieondersteuning.

4. Signaleren van risicosituaties en ingrijpen waar nodig om erger te voorkomen

Aanwezig zijn in de buurt om ontwikkelingen binnen de buurt te kunnen signaleren

Door verschillende leerkrachten op de preschools is in Linköping geconstateerd dat immigrantenouders vrijwel niets wisten over het aanbod van opvoedingsondersteuning en dat zij ook nauwelijks aanwezig waren in de Welfare Centres. Nadat zij deze ontwikkeling hadden gesignaleerd, zijn de bruggenbouwers in het leven geroepen om hier iets aan te kunnen doen. Deze leerkrachten zijn belangrijke sleutelfiguren geweest bij het signaleren van deze ontwikkeling. Ook andere onderwijzers en cursusleiders hebben als taak om te peilen waar de doelgroep behoefte aan heeft en welke ontwikkelingen er plaats vinden. Op deze manier blijft men alert op nieuwe ontwikkelingen en kan de ondersteuning en hulp aangepast worden als dat nodig is. De doelgroep voor de bruggenbouwers is dan ook geen vast gegeven: wanneer Somalische ouders wel de weg weten te vinden naar de centra, kan er gefocust worden op een andere groep ouders die moeilijk te bereiken is.

Multidisciplinair samenwerken

De bruggenbouwers werken niet alleen, maar er wordt samengewerkt met meerdere professionals en disciplines. Allereerst is een bruggenbouwer in dienst van het Welfare Centre. Dit centrum is een samenwerking tussen verschillende disciplines en diensten, met onder andere voorschoolse opvang, sociale diensten en ook de dienstverlening rond de gezondheid van moeder en kind. Deze onderlinge samenwerking is voor de centra erg

belangrijk. Een bruggenbouwer werkt voor tien uur per week voor het Welfare Centre. Daarnaast werkt een bruggenbouwer vaak als leerkracht op de preschools. Hierdoor heeft de bruggenbouwer al contact met ouders en kunnen preschools en de Welfare Centres goed samenwerken. Ook wordt er samengewerkt met andere scholen voor immigranten. Deze scholen worden door de bruggenbouwers bezocht en er wordt les gegeven over hoe het is om ouder te zijn in Zweden.

Overige sterke punten

Naast deze kenmerken is er in het bruggenbouwers project ook een aantal andere elementen die aansluiten bij de preventieve en omgevingsgerichte manier van werken.

Van onderuit

Het Bruggenbouwers project is opgezet nadat de medewerkers van de centra hadden gesignaleerd dat ouders met een andere culturele achtergrond nauwelijks naar de centra kwamen. Bovendien gaven de cursusleiders van de familie cursussen aan dat deze ouders niks wisten over het aanbod van opvoedingsondersteuning. Vanuit deze signalen is vervolgens het project opgezet en zijn de bruggenbouwers aan het werk gegaan. Het project is dus van onderuit opgestart, nadat de medewerkers iets hadden gesignaleerd. Het is geen 'goed' idee dat van bovenaf is opgelegd en is ingevoerd, maar een idee dat de medewerkers zelf hadden aangekaart en waarbij medewerkers betrokken zijn bij de uitvoering. Zij hebben de behoefte gesignaleerd en samen met de coördinatoren is vervolgens een oplossing bedacht. Hierbij is er ook ruimte geweest om over deze behoeften te praten. Er zijn verschillende gesprekken gevoerd op het kantoor van de coördinatoren van het project. Een dergelijk gesprek op het kantoor van de coördinatoren is een veel directere manier om over de behoeften te praten dan via de telefoon. Bovendien kun je elkaar beter begrijpen door in gesprek te gaan en samen oplossingen te bedenken.

Wat moet je kunnen?

De belangrijkste voorwaarde om een goede bruggenbouwer te zijn is het kennen van twee culturen. Om als een taalkundige en culturele link te kunnen fungeren, moet je kennis hebben van beide culturen. Je moet beide culturen begrijpen en beide talen goed kunnen spreken. Voor de ouders is dit belangrijk, omdat zij zich zo met de bruggenbouwer kunnen identificeren. Ook voor het Zweedse personeel is dit van belang, omdat er zo geen (taalkundige) problemen tussen de bruggenbouwers en hen ontstaan. De bruggenbouwer moet zich daarom ook kunnen vinden in de normen en waarden en de manier van werken bij de Welfare Centres.

De bruggenbouwers in Zweden werken als 'mother of tongue teachers*' op een preschool. Dit houdt in dat zij op een preschool met allochtone kinderen hun eigen moedertaal leren. Dit gebeurt met het idee dat wanneer je je moedertaal goed beheerst, je makkelijker een andere taal leert. Deze leerkrachten worden ingezet als bruggenbouwers in Linköping. Het voordeel hiervan is dat de bruggenbouwer kennis heeft van het onderwijssysteem en via de preschool gemakkelijk in contact kan komen met de ouders. Het vinden van een geschikte sleutelpersoon is erg belangrijk. De bruggenbouwers worden verder opgeleid als cursusleider in de familie cursussen, zodat zij dezelfde manier van communiceren hebben als de rest van het Welfare Centre en het programma goed kennen.